

Asia: VN/26633/2024

Lausuntopyyntö perustuslain 10 §:n tarkistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Mietinnössä ehdotetaan, että perustuslain 10 §:n 2 momentissa säädettäisiin yleisesti kaiken luottamuksellisen viestin salaisuuden loukkaamattomuudesta. Nimenomaiset viittaukset kirjeen ja puhelun luottamuksellisuuteen poistettaisiin säännöstekstistä.

Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

Vastaamme kootusti kohdassa 6.

2. Perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momentteihin lisättäisiin rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumiseksi (ns. uhkaperusteinen rikostiedustelu).

Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

Vastaamme kootusti kohdassa 6.

3. Mietinnössä ehdotetaan tiedustelutoimivaltuuksien käyttämisen mahdollistamista kotirauhan suojaamissa tiloissa. Perustuslain 10 §:n 3 momenttiin lisättäisiin nykyistä 4 momenttia vastaava rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

Pidätkö kyseistä muutosta perusteluna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

Vastaamme kootusti kohdassa 6.

4. Mietinnössä ehdotetaan perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momenttien sanamuotojen muuttamista vastaamaan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä tapahtunutta kehitystä. Molemmissa momenteissa käytettäisiin ilmaisua ”rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi”.

Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

Vastaamme kootusti kohdassa 6.

5. Pidätkö perusteltuina mietinnön liitteessä esitettyä arviointia ja johtopäätöksiä kotirauhan suojan rajoittamista koskevan lakivarauksen ja Euroopan unionin lainsäädännön suhteesta?

Vastaamme kootusti kohdassa 6.

6. Muut huomionne työryhmän mietinnöstä

Kokoomuksen eduskuntaryhmä kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto perustuslain 10 §:n tarkistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä.

Turvallisuusympäristössä on tapahtunut viime vuosikymmenten ja erityisesti viime vuosien aikana huomattava muutos. Järjestäytynyt rikollisuus on kasvanut ja kansainvälistynyt sekä muuttunut aiempaa väkivaltaisemmaksi. Samanaikaisesti digitalisaatio ja tekoäly avaavat järjestäytyneelle rikollisuudelle yhä uusia toimintamahdollisuuksia, esimerkiksi petosrikollisuudessa. Katujengit ja väkivallan ääri-ilmiöt ovat niin ikään viime vuosina huolestuttavasti yleistyneet, vaarantaen muun muassa yleisten paikkojen järjestystä ja turvallisuutta. Rikollisuuden ammattimaistuminen ja yleistyminen luo vaaran varjoyhteiskuntien syntymiselle, joissa viranomaiskoneisto ei kykene tehokkaasti toimimaan.

Samanaikaisesti vieraiden valtioiden masinoima hybriditoiminta haastaa sisäisen turvallisuuden viranomaisia ennalta-arvaamattomilla tavoilla. Mietinnössä on tuotu esiin, että muuttunut toimintaympäristö on ajanut myös Venäjän tiedustelu- ja turvallisuuspalvelut muuttamaan toimintaansa. Hybridivaikuttaminen ja järjestäytynyt rikollisuus ovat edelleen toisiinsa kytkeytyneet. Mietinnössä tuodaan esille, että nykyiset toimivaltuudet ovat riittämättömiä ammattimaisesti toimivien ja toimintaansa monin tavoin suojaavien rikollisorganisaatioiden sekä vieraan valtion vaikuttamistoimien edessä.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että turvallisuusympäristössä tapahtunut pysyvä muutos perustelee mietinnössä esitettyjä perustuslain 10 §:n muutoksia ja edelleen poliisin sekä tiedusteluviranomaisten toimivaltuuksien päivittämistä tavallisella lailla.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä kiinnittää huomiota siihen perustuslakivaliokunnan käytännöstä ja mietinnöstä ilmenevään seikkaan, etteivät nykyiset perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momentin rajoitusperusteet mahdollista riittävien toimivaltuuksien säätämistä tavallisella lailla. Esimerkiksi 4 momentin edellytys konkreettisesta ja yksilöidystä rikosepäilystä tarkoittaa, ettei toimivaltuuksia ns. uhkaperustaiselle, järjestäytyneeseen rikollisuuteen kohdistuvalle rikostiedustelulle voida tavallisella lailla säätää. Lisäksi 3 momentin vaatimukset estävät tiedustelutoimivaltuuksien ulottamisen lailla sellaisiin yksityisiin tiloihin, joissa suunnitellaan ja valmistellaan kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaa toimintaa.

Mietinnössä on kiinnitetty perustellusti huomiota siihen, että eduskunnan perustuslakivaliokunta on useissa lausunnoissaan kolmella vaalikaudella edellyttänyt valtioneuvoston arvioivan perustuslain 10

§:n 3 ja 4 momentin muutostarpeita. Valiokunnan mukaan arvioinnissa tulee ottaa huomioon muun muassa vakavan rikollisuuden uudet muodot ja tapahtunut teknologinen kehitys. Eduskunta on lisäksi hyväksynyt yksimielisesti viime vaalikaudella kannanoton, jossa on edellytetty hallituksen tehostavan vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa ja tässä tarkoituksessa muun muassa selvittävän ja arvioivan lainsäädännön kehittämistarpeet ja sen pohjalta valmistelevan tarvittavat lainsäädäntöesitykset. Kokoomuksen eduskuntaryhmä kiinnittää huomiota siihen, että perustuslain muutostarpeiden arvioinnille ja myös muutoksille on täten kattavaa parlamentaarista tukea.

Kiinnitämme huomiota siihen, että järjestäytyneen rikollisuuden sekä vieraan vallan vaikuttamistoiminnan torjunnalla pyritään osaltaan toteuttamaan perustuslain 22 §:ssä säädettyä julkisen vallan velvollisuutta turvata monien perustuslaissa suojattujen perusoikeuksien, kuten perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattun henkilökohtaisen vapauden, koskemattomuuden ja turvallisuuden toteutumista, joita ääritilanteessa järjestäytynyt rikollisuus ja vieraan valtion vaikuttamistoiminta vaarantavat. Panemme merkille myös sen mietinnöstä ilmenevän seikan, että esitettyjen muutosten muotoilussa on otettu huomioon kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja -velvoitteet sekä EU-oikeuden vaatimukset.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä toteaa, että luottamuksellisen viestin salaisuudella ja kotirauhan suojalla on ollut Suomen valtiosääntöperinteessä vahva suoja. Pidämme perusteltuna tätä traditiota kunnioittavaa mietinnössä omaksuttua lähtökohtaa, että näitä perusoikeuksia suojattaisiin jatkossakin kvalifioituilla lakivarauksilla, jolloin perustuslainsäätäjät ratkaisee täsmällisesti näiden oikeuksien hyväksyttävät rajoitusperusteet. Kiinnitämme huomiota myös siihen, että lainsäädännön on tulevaisuudessakin täytettävä lisäksi välttämättömyyden, oikeasuhtaisuuden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset. Mietinnössä kuvastuu oikeusturvan takeet, kuten tuomioistuINVALVONTA, varmistetaan. Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää lisäksi tärkeänä, että laillisuusvalvontaa arvioidaan mietinnöstä ilmenevällä tavalla osana tavallisella lailla säädettyjä toimivaltuuksien käytön valvontajärjestelmää.

Mietintöön sisältyvissä säännöskohtaisissa perusteluissa on oleellisesti täsmennetty ja rajattu ”turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden” käsitteen merkitystä. Perusteluissa käsitteen merkitys on kytketty erityisesti järjestäytyneeseen ja muuhun organisoituneeseen rikollisuuteen. Perusteluissa on todettu, että rikostiedustelun kohteena olevan henkilön yhteyden torjuttavaan rikollisuuteen on oltava konkreettinen ja osoitettavissa ja toimivaltuuksien kohdistaminen häneen tulee pystyä perustelemaan. Säännöskohtaisten perustelujen rajaukset tarkoittavat, ettei ehdotettu perustuslain muutos mahdollista henkilöllisen soveltamisalan näkökulmasta kohdentamatonta massavalvontaa. Näitä rajauksia kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää suomalaisten perustuslaissa turvattujen oikeuksien ja vapauksien kannalta erittäin tärkeänä.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä kannattaa perustuslain 10 § muuttamista työryhmän mietinnön mukaisesti ja pitää muutostarvetta pysyvästi muuttuneessa turvallisuusympäristössä välttämättömänä ja kiireellisenä.

Laakso Ville
Kokoomuksen eduskuntaryhmä